

Политичке импликације захтева за аутокефалност православне цркве у Црној Гори

Проф. др *Мирољуб Јевтић*

Аутор у чланку жели да покаже да амбиција људи и политичких снага које стоје иза идеје о аутокефалности православне цркве у Црној Гори није уопште условљена стварном тежњом за добијање црквене аутокефалије, већ је то један од важних услова за касније отцепљење Црне Горе од Југославије. Отуда правилно схватање тог проблема има прворазредан значај за одбрамбено-безбедносну ситуацију СР Југославије.

Посебно је значајно то да се захтев за стварањем тзв. аутокефалне цркве Црне Горе сасвим уклапа у остваривање концепта „новог светског поретка“, јер доприноси уситњавању држава, што их чини погоднијим за политичку манипулацију.

У кризи која потреса одбрамбено-безбедносни систем СРЈ и целокупни српски народ једна од најзначајнијих, ако не и најзначајнија чињеница јесте појава сецесионизма у делу становништва Црне Горе. Сецесионистичке тенденције нису никакво изненађење када се испољавају у сасвим инородних народа, какви су Шиптари или Мађари, или код дела српског народа који се исламизовао и тако променио своје светоназоре. Међутим, чудно је ако се такве тенденције јаве тамо где их нико не би смео очекивати – у делу народа који се одувек сматрао бастионом колективитета, какав је увек за српски народ била Црна Гора.

Чињеница да су се Црногорци вазда сматрали Србима и да су то били¹ никако не сме да утиче на другу чињеницу – да је поред српског

¹ Земљопис књажевине Црне Горе за III разред основне школе, Цетиње, 1899, стр. 34, 35. и 36. (цитирано према „Огледалу“, листу из Подгорице): „У Црној Гори живе све сами чисти и прави Срби који говоре српским језиком, а има их око 300.000. Већином су православне вјере, а има нешто мало римокатоличке и мухамеданске вјере, али треба знати да смо сви српског поријекла и српске народности“. Значи јасно се види да се ради о нацији, а не о вери. Што је уосталом јасно, јер је у питању 1899, када је Црна Гора била модерна држава и без икакве физичке везе са Србијом, од које је делила турска власт у Рашкој области и на Космету.

идентитета народ на простору Црне Горе рано стекао своју државу, која је заједно са Србијом била призната још на Берлинском конгресу 1878. године.²

Због националне истоветности народ Црне Горе, заједно с народом Србије, после Првог светског рата ушао је у заједничку државу и Црна Гора је и у СФРЈ, а и сада у СРЈ, призната као равноправан чинилац, па као такав има право на самоопредељење до отцепљења. Значи, може се одвојити од Југославије. Та је чињеница сасвим легална и легитимна, па нико не може одрећи то право народу у Црној Гори ако он то икада буде пожелео. Међутим, проблем није у простом праву. Наиме, намеће се питање како се могло десити да је део народа, који је вековима проливао крв да би се ујединио с осталим Србима, сада одједном добио жељу да од њих оде. И, што је посебно важно, како се могло десити да они чији су дедови још 1945. године били Срби, сада тврде да су они Црногорци, и не само то него и да им дедови нису знали шта су по националности. Тај феномен је сигурно најзначајнији од свих који су везани за српско национално питање у 20. веку, и то захтева интердисциплинарни приступ више наука: политикологије, социологије, етнопсихологије итд.

Ако се прати штампа, најпре она која је отворено на страни политичких странака које заговарају отцепљење Црне Горе, па затим и сва остала, видеће се да се у њој отворено заговара стварање аутокефалне цркве као једне од значајних полуга отцепљења црногорске државе. Тако, на пример, у „Монитору“, недељнику који заговара опцију најјаче сецесионистичке странке у Републици, скоро у сваком броју има текстова или писама читалаца где се заговара стварање аутокефалне цркве као полуге независне државе. Тако у једном тексту изричито стоји: „... питање нације тако и ово питање цркве неодвојиво је од питања црногорске државе. Негирањем једног или другог негира се у ствари Црна Гора“. И даље: „црногорска држава и српска црква у њој, ту не може бити јединства већ само сукоба... Тај сукоб може бити разријешен тако што ће ово бити Црна Гора, народ црногорски и црква црногорска, или их у противном неће бити. Ако остане српска црква, Срби из Црне Горе и српска Спарта, онда је ту јасан епилог“.³

Према томе, први и најважнији закључак који се из тог јасног и резолутног става може извести јесте да је питање аутокефалности цркве у Црној Гори, онако како га постављају људи чије ставове репрезентује „Монитор“, пре свега питање државе, тј. самосталне државе Црне Горе и Црногораца као аутохтоног и несрпског народа. Очигледно, то питање је првенствено политичко, а мешање цркве је само параван који треба да ојача легитимитет политичког покрета чији је циљ отцепљење. С те тачке гледишта види се да се наведена тема тиче, пре свега, политичке науке, односно оног њеног дела који проучава узајамни однос

² Више о томе у: *Војна енциклопедија*, Београд, 1971, одредница Црна Гора.

³ „Монитор“, 8. јануар 1993, стр. 9.

религије и политике.⁴ То се посебно види из чињенице да људе који се боре за остваривање аутокефалне цркве у Црној Гори уопште не карактерише никакав однос према православљу осим индиферентности. Између осталих, челник Либералног савеза Црне Горе за себе тврди да је атеиста.⁵

Ради остваривања аутокефалности православне цркве формиран је одбор који је преузео више акција.⁶ Састављен је од световних лица која уопште нису црквено организована у оквиру парохија Православне цркве у Црној Гори, што даје посебан тон целом случају. Јер, према теорији о аутокефалији, „аутокефалност показује административну управно-организациону независност једне помесне Цркве и изражава се канонским правом једне помесне Цркве да бира и хиротонише свога административног поглавара, Архиепископа или Патријарха“.⁷ Према томе, види се да је према црквеним канонима, а они су једино меродавни, акт о којем се ради везан пре свега за свештенство. Стога, ниједан захтев за аутокефалношћу који није подржан, односно покренут од свештенства и верног му народа не може имати никакве везе с црквеним појмом аутокефалије. У овом случају очигледно је да само лаици, с подручја на којем теже да успоставе аутокефалну цркву, траже такву институцију. Њу не траже ни надлежни владика, односно митрополит, нити било који од свештеника који служе на подручју Републике Црне Горе. Отуда је потпуно јасно да је питање искључиво политичко, а самим тим и од примарног интереса за политикологију.

Питање аутокефалије онако како се развијало у оквиру Православне цркве никада није било само црквено питање. Тачније, никада се захтев за аутокефалношћу једне помесне цркве није сводио искључиво на еклесијолошке разлоге, већ је било везано и са политиком. Тако је питање аутокефалности српске цркве у средњем веку било везано за признавање независности државе. Уздизање архиепископије на ранг патријаршије за време цара Душана такође је било и политичко питање.⁸ Међутим, увек се радило о спрези цркве на одређеном

⁴ На свим факултетима политичких наука у свету та дисциплина је веома развијена. Тако нпр. на њима не само да су у наставним програмима дисциплине које третирају односе религије и политике *en general*, већ постоје и посебне катедре и научноистраживачке групе за ислам и политику, јудизам и политику, хришћанство и политику итд.

Тако је на свима познатој лондонској „School of Economics and Political Science“ ова дисциплина веома развијена. И у Русији, односно некадашњем СССР-у, та дисциплина је била веома развијена. Тамо је чак на свим државним универзитетима постојао предмет историја и теорија атеизма, а на вишим школама – основи научног атеизма. Из наставног плана и програма види се да је основни циљ предмета било анализирање феномена религије као појаве која изазива одређене политичке последице, тако да се суштина предмета своди на изучавање утицаја разних религија на политику и политички живот. О томе погледати у: Програм курса историје и теорије атеизма. Москва, 1982.

⁵ Ко је ко у Црној Гори, Будва, 1993.

⁶ „Монитор“ 10. јануар 1992, стр. 14.

⁷ Марку Илија, Македонска црква: самотворевина Скопља, улога папе и уније, Призрен, 1994, стр. 26.

⁸ Више о томе у: Јеврем Игумановић и Ж. Маринковић, Историја опште хришћанске и српске православне цркве, Београд, издање књижаре В.Н. Рајковић и компанија, недатирано.

подручју: значи свештенства, верног народа и државе, који су, тражећи аутокефалност, тежили учвршћивању државне независности. Према томе, одређена политичност у захтеву за аутокефалијом није спорна. Али, у овом случају се очигледно ради о другојачијој чињеници, јер је целокупно свештенство на подручју Црне Горе, заједно са својим поглаваром – митрополитом, против акције за додељивање аутокефалије, тако да њу захтевају само лаици.

У цитираном ставу из „Монитора“ види се да покретачи захтева за аутокефалност то и не негирају, па наш закључак није никакво откриће, он је, једноставно, само увод у разрешење проблема и указивање на разлог зашто се бавимо том темом. Свесни чињенице да, упркос отвореним политичким намерама, само позивање на аутокефалију мора имати и неко црквено покриће, представници отцепљења су настојали да својој акцији дају какав-такав црквени легитимитет, па су потражили помоћ свештенства. Како у Црној Гори међу свештеницима нису нашли подршку, потражили су је на страни. Један архимандрит Америчке православне цркве, родом из Црне Горе, пристао је да као свештеник да црквени легитимитет тој операцији. Међутим, као припадник једне друге цркве он је канонски ненадлежан и због те акције га је његова сопствена црквена управа рашчинила, односно укинула му је свештеничко звање, па више није свештеник.⁹

Посебно је значајно да се до сада ниједна црква у свету није ставила на страну поборника аутокефалности цркве у Црној Гори. Осим тога, што је најважније, ни већина верног народа тамошњих епархија није подржала те захтеве. То се веома јасно видело приликом посете патријарха Руске православне цркве Алексија II, који је у мају 1994. посетио Црну Гору. На литургији на темељима Храма Христовог васкрсења у Подгорици, где се окупило неколико хиљада верника,¹⁰ сви верници и свештенство из Црне Горе с одобравањем су слушали и прихватили госта из Русије, који им је рекао: „Драга браћо и сестре Црногорци, децо свете Српске православне цркве... Осетили смо, данас, љубав Црногораца према нама Русима. Сматрамо ту љубав за бисер у венцу братске љубави и духовног јединства руског и српског народа“.¹¹ Поборници аутокефалности покушали су да организују паралелни митинг, али се, према извештајима са терена, њиховом позиву одазвало свега око 50 људи.¹²

Друга, веома значајна чињеница везана за питање аутокефалности цркве у Црној Гори, која такође има велике политичке последице, јесте неуважавање постојећих граница између епархија Српске православне цркве, што би могло довести до поремећаја и у међудржавним односима

⁹ „Политика“, 6. новембар 1993, стр. 9.

¹⁰ Исто, 19. мај 1994, стр. 112.

¹¹ Исто.

¹² Исто. На том скупу лидер либерала је рекао својим приврженицима да достојанствено дочекају патријарха руског и уложи му протесте против узурпаторске Српске православне цркве и њене антицрногорске политике“... јер у нашој држави треба да градимо храмове Црногорске православне цркве“.

с Републиком Србијом, али и Републиком Српском. Наиме, широј јавности је мало познато да се црквене границе у СРЈ не поклапају с државним. Тако Митрополија црногорско-приморско-зетскобрдска и скендеријска, како се званично зове, не само да се не протеже на целој територији Црне Горе већ административно прелази и државну границу с Албанијом, јер има црквену јурисдикцију над српским живљем који насељава Скадар (отуда у називу скендеријска). Тачније, полагати право на целу Црну Гору значи негирати садашњу црквену поделу која се у много чему поклапа и са официјелним националним међама. На пример, подручје општине Пљевља, које административно припада Црној Гори, у црквеном погледу није део Цетињске, већ Милешевске митрополије.¹³ Иста је ситуација са Захумско-херцеговачком епархијом СПЦ, која се протеже и на подручје садашње општине Херцег-Нови, тако да део мора код Њивица и читаво залеђе, које се наслања на подручје Републике Српске, у црквеном погледу припада Захумско-херцеговачкој епархији, са седиштем у манастиру Тврдош код Требиња.

Мада се становници Црне Горе који припадају православној традицији у већини сада изјашњавају као Црногорци у националном смислу, што се мора уважавати, не сме се сметнути са ума да се баш у општинама Херцег-Нови и Пљевља многи становници декларишу као Срби. Тако је на попису 1991. године број Срба у општини Пљевља износио 24,34 одсто укупног становништва или 9.647 становника.¹⁴ У општини Херцег-Нови Срба је, према попису из исте године, било 8.523 или 30,91 одсто.¹⁵ Према томе, очигледно је да су сви ти Срби, ако су верници, приврженици СПЦ, а како се види из наведеног, ни остали верници с подручја Црне Горе који се пишу као Црногорци нису испољили жељу за другачијом црквеном јурисдикцијом осим оне Српске православне цркве.¹⁶ Према томе, свако инсистирање на промени црквеног стања на подручју Црне Горе, које подразумева стварање црквене организације која би укључила Цетињску митрополију, али и делове других епархија, као што су Захумска и Милешевска, било би задирање у права не само других равноправних епархија већ и у национална права верника који се декларишу као Срби. Јер, како вели владика цетињски Амфилохије Радовић: „Свака епископија (то је исто што и епархија прим. М.Ј.) је пуна Црква, не део неког универзалног тијела, као што то схвата римска еклесиологија. Тамо гдје је епископ са свештенством и народом тамо је саборна (католичанска) Црква Божја у свој својој пуноћи јединствена у вјери и животу и Тајни Причешћа са свим другим Црквама Васељене“.

Посебно је значајно да иницијатори отцепљења цркве своју тежњу заснивају на претпостављеној чињеници да је црква у Црној Гори била аутокефална за време династије Петровића и да је њена самосталност,

¹³ „Борба“, 14. септембар 1992, стр. 4.

¹⁴ Група аутора, *Етнички састав становништва Србије и Црне Горе и Срби у СФР Југославији*, Београд, стручна књига, 1993, стр. 217.

¹⁵ Исто, стр. 216.

¹⁶ Цитирано према листу „Огледало“.

противно вољи свештенства и народа, била насилно укинута после Првог светског рата.¹⁷ Овде не бисмо улазили у то питање које је расправљало и расправља више историчара Цркве (и оних који су за отцепљење њеног дела у Црној Гори), већ бисмо указали на једну другу чињеницу која показује недоследност заговорника аутокефалности и значајно поцртава политичке димензије проблема.

Сви „аутокефалисти“ траже да Црква на целој административној територији Црне Горе постане независна, јер је, наводно, њена независност насилно укинута. Али, при томе занемарују једну веома важну чињеницу да ако је Цетињска митрополија била аутокефална и ако је насилно укинута, онда то не важи за подручје Боке которске. То подручје пре Првог светског рата није било у саставу Цетињске митрополије, већ је било епископија, што значи пуна црква, према православној еклисиологији, у саставу румунске Буковинске митрополије. Као таква, та епископија се самоиницијативно, без икакве везе са Цетињском митрополијом, укључила у састав Српске православне цркве.¹⁸ Према томе, Бокешкој епархији нико није укинуо аутокефалност јер је она није ни имала. Управо из тога разлога један од циљева „Српског форума Боке“ јесте и враћање Бокешке епархије СПЦ и њено одвајање од Цетињске митрополије ако се Црква у Црној Гори отцепи.¹⁹ Слична је ситуација и с великим делом Цетињске епархије из времена Цркве после Првог светског рата. Ако је тачна тврдња заступника аутокефалије да је српски народ сасвим различит од црногорског и да је краљ Александар насилно и противно вољи Црногораца укинуо њихову аутокефалну цркву захваљујући војној сили, онда се то исто може рећи и за идентичне поступке црногорске власти према великим деловима цркве који су такође „насилно“ после ратова „отргнути“ од матичне Рашко-призренске епископије, значи аутентично српске, и прикључени Цетињској митрополији. Тако су до пре Првог балканског рата, 1912. године: читава Пљевља, Бијело Поље, Беране, Мојковац, Рожаје и Плав, а то је велики део садашње Црне Горе, били у саставу Епископије из Призрена.²⁰ Када је у тим регионима успостављена црногорска власт и Црква је аутоматски постала део Цркве у Црној Гори. Шта више, по логици црногорских аутокефалаца и Пећка патријаршија се нашла у „непријатељској држави“. Слична је ситуација била до 1878. године односно до успостављања независне Црне Горе. Тада су Колашин, Подгорица, Бар и Улцињ били под црквеном јурисдикцијом Призрена, али је после прикључења Црној Гори промењена и црквена надлежност.²¹ Међутим, све те чињенице поборници аутокефалности не узимају у обзир јер им не иду у прилог. Следећа значајна политичка последица делатности заступника отцепљења Цркве у Црној Гори је

¹⁷ „Монитор“, 8. јануар 1993, стр. 8–9.

¹⁸ Маринковић и Игуманов, *исто*, стр. 139.

¹⁹ *Српски форум Боке: Циљеви и програм djelовања*, Херцег–Нови, 1992, стр. 3.

²⁰ Ђоко Слијепчевић, *Српско арбанашки односи кроз векове са посебним освртом на новије време*, Хилестир, 1983, стр. 276.

²¹ *Исто* и *Савременици о Косову и Метохији*, Београд, 1988, стр. 116.

развијање непријатељства и раздора међу њиховим присталицама према светосављу, Светом Сави, а самим тим према српској цркви и народу. Као доказ за то пишу, на пример, да „темељи српске цркве нијесу у Христу него у Светом Сави“.²² Међутим, свакоме ко иоле познаје теме везане за религију јасно је да они који у свету имају водећу улогу у православљу, а то су патријарси васељенски и московски, први као први међу једнакима, тј. међу свим православним патријарсима, а други као предводник највеће православне цркве у свету, најбоље знају шта је суштина њихове вере, а оба та великодостојника су свим својим бићем показала да СПЦ има апсолутно идентичну догму као остале православне цркве. Отуда се види колико је оптужба да је темељ СПЦ у Светом Сави а не у Христу неоснована, а затим опасна, јер је очигледно резултат жеље да се вређа СПЦ, а тиме и њени верници.

Посебно је значајно да се у штампи која подржава аутокефалност, тј. самосталност цркве, сасвим некритички преузимају неки ставови за које се тврди да су дошли из круга неких других цркава, тј. неправославних, којима се, наводно, доводи у питање хришћански карактер Српске православне цркве. Пошто нема православних теолога, онда се за доказивање таквих теза узимају ставови неправославаца. Тако се, између осталог, у једном уводнику каже да је према тим мишљењима теолошки сумњива она хришћанска црква у којој епископи лажу без гриже савести итд.²³ На такав начин се очигледно развија нетрпељивост према СПЦ и њеним свештеницима, али и верницима. То је уосталом, кулминирало отвореним нападима на митрополита цетињског Амфилохија Радовића, кога називају сотоном.²⁴ Таква ситуација је довела до значајних подела у Црној Гори, што је имало за последицу и физичке обрачуна заступника двеју опција. На крају, веома важна последица деловања аутокефалаца јесте помагање остваривања утицаја католичког прозелитизма и, у крајњем, кроатизације Црне Горе, што је одвајкада био циљ и Ватикана, и хрватског национализма. Опште је позната историјска чињеница да су, према најранијим извештајима, а пре свега према византијском цару и писцу Константину Порфирогениту, целокупно становништво јадранског приморја до реке Цетине, укључујући и острва Хвар и Брач, чинили Срби.²⁵ Сада тамо Срба из тог периода уопште нема. Сви су се милом или силом определили за католичку веру – кроатицизовали.

У садашње време, на исти начин, желе да кроатизују и Црну Гору, где је тај процес већ захватио обалу услед присуства католичке млетачке, а затим и аустријске власти. Пошто је снажан осећај светосавља и српске свести био главна препрека тој намери, примарни циљ Ватикана у Црној Гори јесте да ослаби Српску православну цркву. Према томе, сваки акт који иде у прилог слабљењу светосавља и СПЦ барем по-

²² „Монитор“, 13. август 1993, стр. 7.

²³ Исто, април 1993. стр. 5.

²⁴ Исто, 13 август 1993.

²⁵ Византијски извори за историју народа Југославије, обрадио Божидар Ферјанчић, САНУ, Београд, 1959, том II, стр. 35–65.

средно доприноси јачању католичких прозелитских могућности. Наиме, Ватикан има велике интересе да се покрет за аутокефалијом повећа ради, у првој фази, стварања аутокефалне православне цркве у Црној Гори, а затим њеног превођења на унију с Ватиканом, да би се на, крају, потпуно кроатизирала. То је, уосталом, био пут кроз читаву историју. За време владе Млечана православље је на све могуће начине гушено: као што се сада чине настојања да се одузме јурисдикција над СПЦ у Црној Гори, тако се радило и кроз историју. Чим су се српски патријарси насилно иселили у Угарску, јурисдикција над вернима у Боки одузета је и дата на управу оним православним јерарсима какав је филаделфијски, са седиштем у Венецији, које је дужд могао контролисати, а са њим и Ватикан. Делатност православних онемогућавана је на све начине па се сада постојање два олтара у православним црквама у Боки погрешно узима као пример толеранције, а то је, у ствари, последица најгоре пресије, јер је народ био силом нагнан да прихвати римокатолички олтар како би се постепено навикао на католицизам. По благослову папе католичко свештенство је смело: (1) да има надзор над православним црквама и манастирима, (2) да тражи од сваког православног свештеника да за своју професију има претходно одобрење од католичког бискупа и (3) да свештеник православне вере мора исказати симбол вере западне цркве пред римокатоличким бискупом.²⁶ Све је то утицало на прелазак на унију, затим на католицизам, а онда је следила кроатизација.

Притисци су били тако снажни да су и епископи православне цркве на њих пристајали. Тако је, на пример, у првој половини 19. века и бокелско-далматински епископ Венедикт Краљевић подлегао притиску и прешао на унију с Римом, али га је верни народ отерао.²⁷ Најбољи доказ како је тај процес текао изрекао је познати сарајевски глумац Јосип Пејаковић у интервјуу сплитској „Недељној Далмацији“: „То што је неки мој предак у Тивту чувајући главу измолио Света Марију милости пуна, то понављао ко зна колико пута, а касније то пренио на цијелу породицу, то што су Пејаковићи прије 150 година од православца постали католици, са мношћом нема никакве везе“.²⁸ Како видимо, овај сада Хрват и католик јасно вели да су још пре само 150 година његови преци били православци. А шта су за католичку цркву по националности били становници Црногорског приморја и Црне Горе уопште најбоље се види из назива Барске надбискупије. Од 16. века барски надбискуп има наслов „*primas Serviae*“, тј. примас Србије, а то је 1902. године папа Леон XIII изричито одобрио.²⁹ Из тога се јасно види ко су за папу били становници Црне Горе.

²⁶ „Гласник српске православне цркве“, мај 1901, стр. 512. Овде цитирано према семинарском раду Јасне Вујучић – *Територијално протезање црногорско-приморске митрополије од XV до XVIII века*.

²⁷ Маринковић и Игумановић, *исто*, стр. 139.

²⁸ Овде цитирано према „Политици“ од 18. априла 1994. године, стр. 6.

²⁹ Бутарац Ј-Ивандије А, *Повијест католичке цркве међу Хрватима*, Загреб, 1973, стр. 109.

Да би се дуго постојање католичке цркве на просторима Црногорског приморја, али и у унутршњости земље, још више оснажило, лансирана је теза о Црногорцима као црвеним Хрватима. Један од аутора до танчина разрађене тезе о црвеним Хрватима је фратар Доминик Мандић.³⁰ Због настојања да се на све могуће начине тај део земље присаједини Хрватској,³¹ власт у Хрватској популаризује и промовише све идеје из Црне Горе које имају призвук сепаратизма. Тако се у Загребу штампају књиге и часописи у којима се разматра наведена проблематика, бране се докторске дисертације на ту тему, а Црногорци који се баве књижевношћу уписују се у удружења хрватских књижевника.³² Тиме се потврђује чињеница да се интереси заступника идеје о отцепљеној Црној Гори сасвим уклапају у интересе Хрватске. Да би ствари биле јасније ваља знати да заступници такве политике у Црној Гори имају црногорску свест и они не желе да буду Хрвати, али својим акцијама доприносе слабљењу управо црногорског идентитета, додуше несвесно, јер доливају воду на млин Римокатоличкој цркви. Они иду чак дотле да желе да покажу како је римокатолицизам у основи права вера Црногораца. Као крунски доказ за то користе податак да је још у 12. веку црква западног обреда била доминантна у Црној Гори. Али, поставља се питање шта то значи за национални идентитет када је познато да је и Стеван Немања био крштен по западном обреду, јер је он у Рибници, делу садашње Подгорице, где је рођен, био доминантан.³³ Или, што је посебно важно, мало се потенцира чињеница да је Немањин син Вукан, када се уз помоћ угарског краља докопао престола 1202. године, у Србији прогласио римокатолицизам за државну веру, а папу за врховног поглавара српске цркве.³⁴ Ваљда је то најпоузданији доказ да чак ни на нашим просторима вера и нација у време утврђивања црквене поделе на западну и источну нису биле јединствене.

Оно што посебно забрињава јесте чињеница да је са протоком времена све што је било римокатоличко постало и хрватско. Ипак, упркос томе, веома дуго код римокатолика, чак у садашњем Хрватском приморју, постојала је искључиво српска свест. Академик Мирослав Пантић то посебно објашњава на примеру Дубровника: „... када се формирало национално осећање у Дубровнику – оно је било српско... За дубровачку књижевност се може с правом рећи да је српска, јер постоји српски етнички основ... али се временом покатоличило“.³⁵

³⁰ Погледати о томе: Д. Мандић *Црвена Хрватска у свијетлу повијесних извора*, Чикаго, 1957, видети: Ватрослав Мурвар, *Хрватска и Хрвати*, Чикаго, 1953, и Влахо Раић, *Хрватска и Србија*, Буенос Ајрес, 1953.

³¹ Отворено се штампају географске карте с уцртаном Боком као делом Хрватске итд.

³² Тако су, на пример, Јеврем Брковић и многи други који су главни заговорници отцепљења Црне Горе од Југославије уписани у лексикон Друштва хрватских књижевника, који је финансирала хрватска влада. Цитирано према: *Новости*, 2. октобар 1993, стр. 4.

³³ Маринковић и Игумановић, *исто*, стр. 78.

³⁴ *Исто*, стр. 83.

³⁵ „Борба“, 30. јул. 1993, стр. 20.

Управо стога садашња акција у Црној Гори, чији је циљ разбијање јединства Православне цркве, иде директно на руку римокатоличком прозелитизму, а затим и кроатизацији. Уосталом, то је био пут и Дубровчана и осталих приморских римокатолика Срба. Огромна већина садашњих римокатолика из Црне Горе који се пишу као Хрвати није донедавно, тј. до дубоко у прошли век, имала хрватску националну свест. Свесна тога, Римокатоличка црква љубоморно чува своје бискупске столице и припрема нове. Зато је у Никшићу, где уопште нема римокатолика, подигнута катедрална црква итд.

Захтев за одвајањем дела СПЦ у Црној Гори, на основу свега што је наведено, има еминентно политички, а не црквени и православни карактер. Зато он јесте предмет политиколошке анализе, какав је овај текст. Та акција, која истовремено жели да се покаже као потпуно црногорска, у суштини води негирању било какве Црне Горе и Црногорства, чега очигледно њени протагонисти нису свесни. Одвајањем од СПЦ, у ствари, одвајање је од православља уопште, а тиме и од традиција везаних за владике из куће Петровића. Што је посебно важно, њене последице су индиректно у служби римокатоличког прозелитизма. С друге стране, важно је нагласити да је избор нације, исто као и вероисповести, субјективно и да свако има право да се у томе домену понаша према своме нахођењу и осећању, уз вођење рачуна само о једној ствари – да то не сме да онемогући исти толики степен слободе другима.